
Folkehelse og demokrati – medvirkning som metode

Folkehelseforeningen/Hdir 15. mars 2017.
Asle Moltumyr

Påstand

- Brei folkelig medvirkning er grunn -
leggende nødvendig i det
kommunale og lokale folkehelse-
arbeidet.
- Mener det er en sentral forutsetning
for for en bærekraftig folkehelse-
politikk og et vellykket kommunalt
folkehelsearbeid.

Litt om medvirkning

- På mange måter synonymt med deltakelse ("med"=sammen/felles, "virke"=handling eller gjøre.
- Medvirkning er et planbegrep. § 5-1 pbl
- Krav til medvirkning - enhver som fremmer planforslag, skal det legges til rette for medvirkning. Kommunen har et særlig ansvar å legge til rette for medvirkning overfor grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge.

Plan og folkehelse

- Når folkehelsearbeidet i kommunen knyttes til plan etter pbl med krav om medvirkning, bidrar det til å rettsliggjøre medvirkning i folkehelsearbeidet.
- Intensjon: å bringe folkehelse inn som en integrert del av det lokal-demokratiske arbeidet for en samfunnsutvikling som fremmer helse og velferd i kommunene.

Hvorfor medvirkning i folkehelsearbeidet? Noen punkter

- Deltakelse i seg sjøl et viktig helseperspektiv- gir opplevelse av myndiggjøring (jf empowerment)
- Mine meninger og synspunkter kan være av interesse for andre. Betyr noe.
- Medvirkning gir et kvalitativ bedre grunnlag i planarbeidet

Hvorfor forts....

- Kan bidra til å oppnå ny kunnskap og ny erkjennelse. Ny læring (jf kommunikativ planlegging)
- Gir sterkere eierforhold og økt motivasjon for det kommunale planarbeidet.
- Plan som demokratisk verktøy.
(Interessante perspektiver rundt problemstillinger om forholdet mellom det representative - og deltakerdemokratiet)

Ulike former for medvirkning

- Det vises til KMDs veileder: "Medvirkning i planlegging". Juni 2014. Metodeoversikt m/eksempler.
- Erfaringer: fra "instrumentell planlegging" m/ passiv informasjon, til infomøte m/mulighet for spørsmål, til stormøte m/mulighet til arbeidsgrupper, til scenario metoder m/ arb. grupper, kommunikativ planlegging m/kunnskapspåfyll i prosessen, ny erkjennelse, læring og atferdsendring- (f.eks helsefremmende atferd, miljøatferd mm)

Arenaer for medvirkning folkehelse og plan

- Arena etter folkehelseloven: §5: Oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer, spesielt 5 c om faktorer i nærmiljø og lokalsamfunn
- Arena etter plan: kommunal planstrategi, planprogram, kommuneplanens samfunnsdel, arealdel og kommunedelplaner. (jf modell)

Folkehelse- medvirkningsarena

- § 5 Oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer
- a) opplysninger som statlige myndigheter og fk gjør tilgjengelig. Forskning.
- b) Kunnskap fra de kommunale helse- og omsorgstjenester. Usikker status.
- Kunnskap om faktorer og utviklingstrekk i miljø og lokalsamfunn som kan ha innvirkning på befolkningens helse. Utviklingsprosjekt pågår fra jan 2016.

Hva dreier prosjektet seg om?

- Igangsetting av utviklingsarbeid for å styrke faktorer i nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse
- Gjennom lokal medvirkning bidra til å identifisere/kartlegge lokale "hemmere" og/eller "fremmere" for trivsel og folkehelse
- Skal inngå i kommunens oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer (§5 i FOL)

Målsettinger ved ordningen

- Innhente bedre/mer lokal kunnskap om hvordan folk har det i lokalsamfunnet.
- Utvikle/ta i bruk **egne kvalitative** metoder for medvirkning og kunnskapsinnhenting
- Legge grunnlag for konkrete tiltak i samsvar med utfordringsbildet.
- Tilrettelegging for kompetansebygging med regionale utdanningsinstitusjoner om nærmiljø og folkehelse

Hvorfor denne satsingen?

- Styrke kunnskapsgrunnlaget med kvalitative data. (om faktorer i miljø og lokalsamfunn som kan ha positiv eller negativ innvirkning)
- Kunnskapsgrunnlaget i § 5a er nå i hovedsak basert på kvantitative (kvantum, antall, mengde, summering osv) data. (F.eks antall røykere, antall arbeidsledighet osv. Tall fra SSB, Kostratall, Kommune-helseprofiler, Regional planstrategi med mer

Hvorfor...

- Satsingen forsøker å sette menneskene i sentrum for samfunnsutviklingen
- Erfaringer fra utviklingsarbeid viser at gode steder og lokalsamfunn kan gi stor folkehelsemessig gevinst
- Prosjektet legger til grunn at kommunene best kjenner egne utfordringer og muligheter og bør understøtte prosesser som gjør at folk flest får økt innflytelse over egen hverdag og eget lokalsamfunn.

Hvorfor ...?

- Signaler fra "grasrota" om å styrke deltakelse i utarbeiding av oversikt over helsetilstanden
- Mange kommuner "kjente seg ikke igjen" i kommunehelseprofilene.
- Styrke innhenting av data gjennom kvalitative metoder, jf § 5c

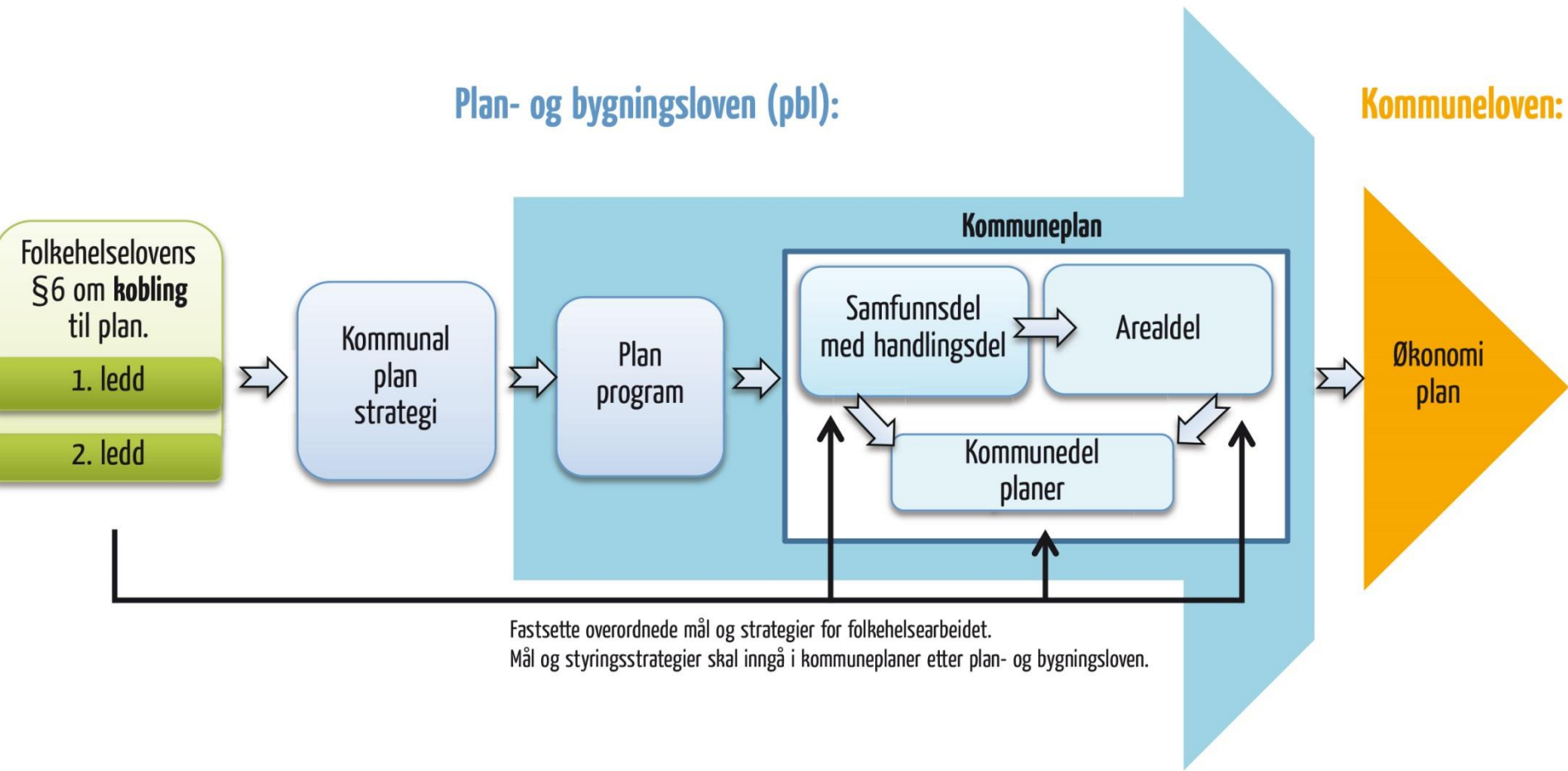
Hvordan arbeide med prosjektet?

- På hvilke områder trenger mer supplerende kvalitativ kunnskap om vår kommune/lokalsamfunn?
- Avklare målgrupper. Hvem det angår?
- Antall/omfang. Hva er realistisk omfang?
- Innretning/fokus og valg av metode. Intervju? Fokusgruppeintervju? Kreativ problemløsning? Stedsanalyser? Barne-/voksentråkk? ABCD-metode. Kafedialog. Bruke kommunale råd? Frivillige organisasjoner?
- Bearbeide data. Hvordan?

PLAN: Planprosessen som arena for medvirkning

- Drøfting av/om kommunal planstrategi. Kan medvirke. Erfaring: Legges til rette. Fk aktør.
- Planprogram. Skal synliggjøre hvordan medvirkning skal ivaretas. Høring 6 uker.
- Høring og ettersyn: Forslag til kommuneplanens samfunns- og kommuneplanens arealdel. Høringsfrist 6 uker

Tilnærminger til nærmiljø/lokalsamfunn: Grunnlag for kvantitativ og/eller kvalitativ data.

- Fra et **areal/omgivelse perspektiv**:
utforming, bolig, estetikk, fysiske kvaliteter, grønne korridorer, gang/sykkel, møteplasser, lek vinter/sommer, trygge omgivelser, fysisk aktivitet. For ulike aldersgrupper.
- Fra et **miljø perspektiv** – skader/ulykker, støy, luft, klimagasser, ATP, lokal/global forurensning, pollen, avrenning drikkevann mm

Levekårskvaliteter viktig for folkehelsen

- Fra et **sosiologisk perspektiv** – gruppe, samhandling, tilhørighet, identitet mm. Å ha en felles arena.
- Fra et **psykologisk perspektiv** – psykisk helse, ensomhet/isolasjon, rus, sosial integrering, møteplasser, fysisk aktivitet
- Fra et **pedagogisk perspektiv**-oppvekst, bh, SFO, frafall
- Fra et **sosialantropologisk perspektiv** – integrering, kulturforståelse mm

Levekårskvaliteter ...viktig for folkehelsen

- Fra et **helsetjenesteperspektiv** – forebygging, venstreforskyving - Samhandlingsreformen
- Fra et **demokratiperspektiv** – medvirkning/del-takelse
- Fra et **arbeids/inntekstperspektiv** – det å ha en jobb. Næringsperspektivet.

TIL SLUTT: Internasjonale og nasjonale ”demokratitrender”.

- Kan vi se perspektiver på en utvikling fra ”liberale” vestlige demokratier til en mer ”autoritære” demokratiske tilstander?
- Hvilke konsekvenser kan det få for medvirkningordningen og diskusjonen knyttet til deltaker- og det representative demokratiet?
- Har vi vært tydelig nok på tilrettelegging for brei medvirkning? Når vi ut til folk?

Aktuelle referanser forts..

- Ot. Prp. Nr. 32 (2007-2008) Lov om planlegging – revidert plandel. MD
- Nasjonale forventninger til regional og lokal planlegging. Vedtatt ved kongelig resolusjon 24. juni 2011.
- St.meld. nr. 20 (2006-07) Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller. 9. feb.2007.
- St.meld. nr. 12 (2006-2007) Regionale fortrinn – regional framtid. (Stortingsbehandlingen gav her fk et folkehelseansvar).
- St. meld. nr. 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge.

Aktuelle veiledere

<http://kommunetorget.no/Temaomrader/Folkehelse/>

Web-basert veileder om kobling folkehelse og plan.
(Her inngår også referanser til planveiledere som:
kommunal planstrategi, planprogram,
kommuneplanens samfunnsdel, arealplan mm)

IS-2110 fra Helsedirektoratet: God oversikt- en forutsetning for god folkehelse. En veileder til arbeidet med oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer. Oktober 2013.